

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

نگاهی به رشته آینده پژوهی در کشور

معاونت سیاسی
صدا و سیما

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:
- وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: بابک جوادی

۲	مقدمه
۲	نگاه تاریخی به آینده پژوهی در کشور ما
۳	تعداد آینده پژوهان فعال کشور در حال حاضر ۶۹ نفر
۴	مشکلات کشور ما در مورد آینده پژوهی

مقدمه

بررسی وضعیت آینده پژوهی در ایران و جهان عنوان نشست بود که در روز چهارشنبه ۲۲ اسفند ۱۳۹۷ با حضور دکتر احمد مهدیان در پژوهش های خبری برگزار شد. در این نشست و وضعیت آینده پژوهی در ایران و جهان مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

نگاه تاریخی به آینده پژوهی در کشور ما

ابن خلدون از اندیشمندان ایرانی که سیر تحول جامعه را مشخص کرده است، به آینده توجه داشته است. وی معتقد بوده است که در عین حال نباید تاریخ را کنار بگذاریم و گذشته مسئله آینده است. نگاه باید متعادل باشد. پس می توان گفت که اندیشمندان ایرانی به آینده توجه داشته اند و شاید اولین کسانی بودند که در مورد آینده در دوره خود تفکر داشته اند. در حال حاضر چند سالی است که رشته آینده پژوهی در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری فعال شده است. اما جامعه آینده پژوهی ما بیشتر با مقالات سهیل عنایت الله آشناست که سفری هم به ایران داشته است. در حاضر ما در موضوعات آینده پژوهی حوزه سازمانی، آینده پژوهی جمعیت و حوزه انسانی و محیط زیستی کمتر مقالات تولید کرده ایم. بحث هوش مصنوعی و فضای سایبر، اوقات فراغت، سفر و آینده توریسم یکی از خوشه بندی هایی که باید به آن بیشتر توجه کرد.

Mahdeyan, A. 2016. *Ontological analysis of the time concept and designing a theoretical model of its reflection on Futures Studies, Interdisciplinary Studies On Strategic Knowledge, No.23, pp. 31-52.*

۲،۷،۴،۶. الگوی اجتماعی حاکم بر زمان (مهديان، ۱۳۹۵)

شکل ۶: الگوی حاکم بر زمان ابن خلدون (حسینی مقدم، ۱۳۹۰، ص. ۶۵)

شکل ۷: الگوی حاکم بر زمان مارکس و تالفرها (حسینی مقدم، ۱۳۹۰، ص. ۶۷)

شکل ۸: الگوی حاکم بر زمان مائول کاستلر (حسینی مقدم، ۱۳۹۰، ص. ۶۸)

شکل ۹: الگوی حاکم بر زمان CLA (حسینی مقدم، ۱۳۹۰، ص. ۶۹ و ۷۰)

- فلسوفان اسلامی**
- رحلت پیامبر ص ۱۰ و ۱۱ ش ۶۳۲ م.
 - عبید کبری ۳۱۹ و ۳۱۹ ش ۹۴۱ م.
 - ابن سینا ۴۱۸ و ۴۲۹ ش ۱۰۳۹ م.
 - ابوالبرکات ۵۴۴ و ۵۴۴ ش ۱۱۶۵ م.
 - سهروردی ۵۷۰ و ۵۷۰ ش ۱۱۹۱ م.
 - لشتری ۵۸۳ و ۵۸۳ ش ۱۲۰۴ م.
 - فخر رازی ۵۸۹ و ۵۸۹ ش ۱۲۱۰ م.
 - میرداماد ۱۰۱۰ و ۱۰۱۰ ش ۱۶۳۱ م.
 - ملاصدرا ۱۰۱۴ و ۱۰۱۴ ش ۱۶۳۵ م.
 - شهید مطهری ۱۳۵۸ و ۱۳۵۸ ش ۱۹۷۹ م.
 - علامه طباطبایی ۱۳۶۰ و ۱۳۶۰ ش ۱۹۸۱ م.
 - علامه مصباح یزدی
 - استاد جوادی املی

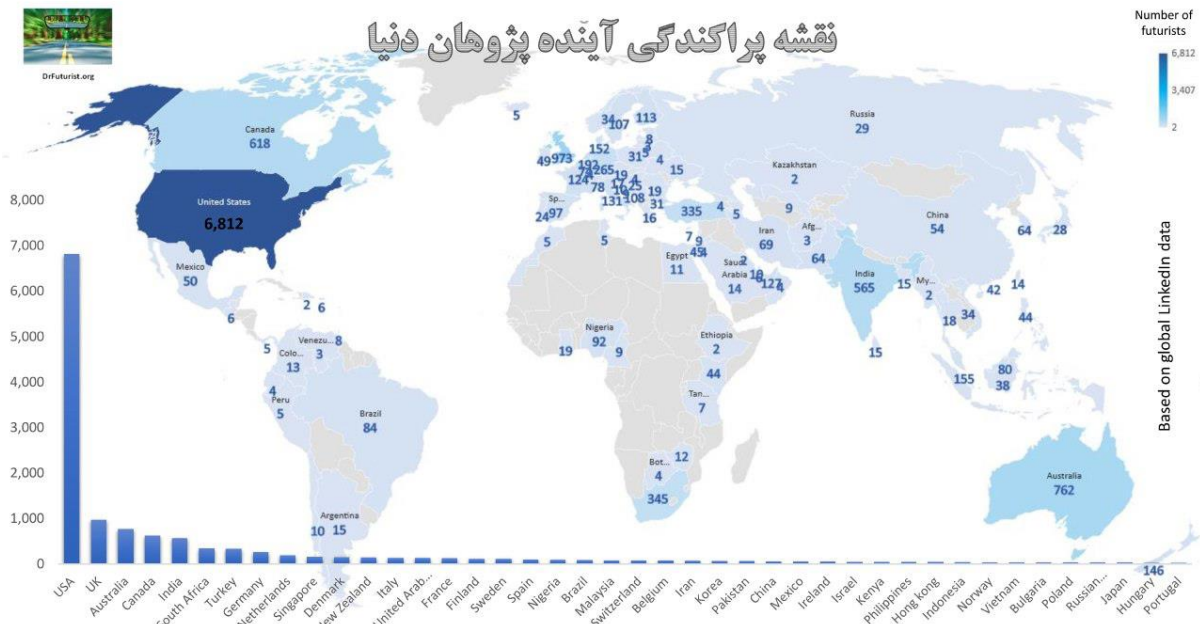
History and Status of Future Studies in Iran and the World by Dr. Ahmad, Futurist@DrFuturist

تعداد آینده پژوهان فعال کشور در حال حاضر ۶۹ نفر

بخواهیم یک مقایسه کلی در سطح بین الملل بکنیم، بر مبنای برآورد تعداد آینده پژوهان فعال آن کشورها می توان میزان توجه به رشته آینده پژوهی را برآورد کرد. مثلاً در کشور ما حدود ۶۹ نفر آینده پژوه فعال وجود دارد، در حالیکه در امریکا ۶۹۰۰ نفر آینده پژوه به مشغول به فعالیت هستند. در نقشه زیر می توان تعداد آینده پژوهان کشورهای مختلف را مشاهده کرد. با توجه به ظرفیت های ما که به طور میانگین ده درصد منابع دنیا داریم، باید به آینده پژوهی بیشتر توجه کنیم و میزان تولید خود را که در حال حاضر کمتر از ۰،۵ درصد تولید دنیا است، ارتقا دهیم.

نقشه پراکندگی آینده پژوهان دنیا

History and Status of Future Studies in Iran and the World by Dr. Ahmad, Futurist@DrFuturist.org on March 13, 2019

45

مشکلات کشور ما در مورد آینده پژوهی:

آینده پژوهی دنبال پیش بینی نیست، دنبال ساخت یک آینده مطلوب است. در حال حاضر وضعیت فعالیت در حوزه آینده پژوهی در کشور ما شفاف نیست. با بررسی سایت نورمگز می بینیم که از سال ۱۳۷۸ تعداد مقالات آینده پژوهی زیاد شده است. نشریات آینده پژوهی پا گرفته اند و برخی دیگر از نشریات هم موضوعات آینده پژوهی را منتشر کرده اند. اما روند رو به رشد این رشته با ثبات نیست، مثلاً مهمترین نشریه آینده پژوهی که دو فصلنامه آینده پژوهی است، الان چاپ نمی شود و آخرین آن در سال ۹۶ چاپ شده است، ما جو زده وارد حوزه آینده پژوهی شده ایم. در ترجمه مقالات خارجی رعایت امانت نمی کنیم، سریعاً می خواهیم از آن برند استفاده کنیم، سعی می کنیم نشریه زیادی را ثبت کنیم، شما دیدید که در دنیا تعداد نشریات آینده پژوهی ثابت است، در کشور ما تعداد نشریه های آینده پژوهی از کل دنیا بیشتر است اما نشریات روند ادامه داری ندارند. از سال ۸۹ دانشگاه شهید بهشتی و تهران همایش های آینده پژوهی برگزار کرده اند و چندین صفحه فهرست این همایش هاست. اما کاربردی بودن همایش ها کمتر مورد توجه بوده اند و خروجی این همایش ها کاربردی نیست.

پدیدآوران فعال

- عیوضی، محمد رحیم (۷ مقاله)
- پورعزت، علی اصغر (۶ مقاله)
- حاجیان، ایراهیم (۴ مقاله)
- کشاورز ترک، عین الله (۴ مقاله)
- مهدی، رضا (۳ مقاله)
- طالبیان، حامد (۳ مقاله)
- حسینی گلکار، مصطفی (۳ مقاله)
- قاصی نوری، سید سپهر (۳ مقاله)
- بهرامی، محسن (۳ مقاله)
- هراتی، محمد جواد (۳ مقاله)
- حیدری، امیر هوشنگ (۳ مقاله)
- منطق، محسن (۳ مقاله)
- کارگر، رحیم (۳ مقاله)
- بهریزی تک، غلامرضا (۲ مقاله)
- ثقفی، فاطمه (۲ مقاله)
- عزیز خانی، احمد (۲ مقاله)
- خرزایی، سعید (۲ مقاله)
- امین بیدختی، علی اکبر (۲ مقاله)
- نامی، احمد (۲ مقاله)
- فیروزیان پوراصفهان، آیدا (۲ مقاله)
- عیوضی، محمد رحیم (۲ مقاله)
- نادی، محمدعلی (۲ مقاله)
- یادمحمدیان، محمدحسین (۲ مقاله)
- نظری زاده، فرهاد (۲ مقاله)
- کشاورزی، مهدی (۲ مقاله)

<https://www.noormags.ir>

روند انتشار مقاله

کنسورسوم های مرتبط
بشران آینده نگاری
روند سناریو نویسی
futures studies
مهدویت سناریو آینده
پیش بینی عدم قطعیت

رتبه علمی

- علمی-پژوهشی (۱۳۷ مقاله)
- علمی-ترویجی (۱۷ مقاله)

History and status of future studies in Iran and the world by S. Farahani, futstudies.com, accessed on March 13, 2019

22

وجود بخش های آینده پژوهی در دستگاه های کشور که در جدول زیر مشخص شده اند، نشان می دهد که دستگاه های کشور در ساختار خود کم و بیش به این موضوع توجه داشته اند.

بخش های مرتبط با آینده پژوهی در نهادهای فرادستی کشور

زیرمجموعه	نهادهای	ارگان
	مرکز بررسی های استراتژیک	دولت
معاونت برنامه ریزی و سیاست گذاری راهبردی	معاونت علمی و فناوری	
سازمان برنامه و بودجه	معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست	
دفتر مطالعات بنیادین حکومتی	مرکز پژوهش های مجلس	مجلس
معاونت پژوهش های اقتصادی - گروه پژوهشی شاخص سازی و آینده پژوهی	مرکز مطالعات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام	مجمع تشخیص مصلحت نظام
	مرکز مطالعات راهبردی و مدیریت تحول	قوه قضاییه

اما در مورد موسسات خصوصی موسسات آینده پژوهی نظامند به مانند موسسات آینده پژوهی غربی شکل نگرفته اند. هیچ موسسه ای در ایران نمی بینید مثل موسسه های آینده پژوهی غربی طرح یا پروژه واگذار کند. پژوهشکده های آینده پژوهی اسمی وجود دارند اما جامع نیستند. مثلاً به طور شفاف معلوم نیست، آخرین پروژه آنها چیست. خیلی از وب سایت های این موسسه ها غیر فعال هستند و ماه ها و سال ها است که بروز نشده اند. فعالیت آنها غیر شفاف است. گزارش های سالانه آینده پژوهی توسط برخی موسسات تولید می شود که اصلاً گزارش های آینده پژوهی تلقی نمی شود، مثلاً در سال ۹۶ می گویند که در سال ۹۷ چه اتفاقی خواهد افتاد، یک سال بریا مطالعه آینده پژوهی بی معناست. بیل گیتس می گوید اگر بخواهیم موفق بشویم باید به روند بیش از ۱۰ سال توجه کنیم و اینکه موسسه آمریکایی رند روند ۳۰ ساله مدنظرش است. رد نظر گرفتن یک سال برای آینده پژوهی کم است و آینده کوتاه مدت را نشان می دهد.